

Pirate Bay-bacillen: Tre spekulationer

”Han gick inte med i The Pirate Bay av några politiska eller ideologiska skäl. The Pirate Bay var i stället en teknisk utmaning för honom.”

”De tilltalades agerande kännetecknas av ett samarbete där varje person känt till varandras inblandning och roller. De har agerat och i övrigt fungerat som ett ”team”, med det gemensamma syftet att vidareutveckla The Pirate Bay både tekniskt och affärsmässigt.”

Stockholms tingsrätts dom kring The Pirate Bay har flera litterära kvaliteter. Exempelvis inleds texten med en ingående beskrivning av dramats protagonist nummer ett – filöverföringsprotokollet. Först senare introduceras de mänskliga aktörerna, vilket känns helt rimligt givet att deras roller i sammanhanget faktiskt *är* underordnade det agerande som denna nya teknologiska skapelse står för. För att kunna säga någonting om de mänskliga subjektens eventuella skuld så måste vi först utreda vad det icke-mänskliga ”kvasiobjektet” gör.¹

Bortsett från detta kan läsaren skönja ett annat tema; en frågeställning som texten hela tiden cirkulerar kring, men aldrig riktigt formulerar explicit. Författaren håller oss hela tiden på halster beträffande vilken typ av organisation vi har att göra med. Vi kan läsa oss till att TPB är någonting man ”går med i”, på samma sätt som man går med i ett parti eller Rote Armee Fraktion. Samtidigt är det inte så enkelt: I personporträtten kan vi nämligen uttyda att organisationen inte endast kan förstås utifrån en platt politisk-ideologisk raster. Nej, när vi tränger in i de protagonisternas psyken märker vi att organisationen även tjänar som projektionsyta och plattform för ett osedvanligt starkt intresse för teknologins möjligheter. Är det så vi skall förstå TPB – som ett labb där ljusskygga, oansvariga och humanism-agnostiska vetenskapsmän konspirerar? (”Dr Frankenstein, meet Dr Strangelove!”) Nej, inte heller en sådan karaktärisering av organisationen är helt korrekt. Den vore till och med naiv; från Marx vet vi ju att intresset inte ljuger. I slutändan är ju TPB-grundarna privata entreprenörer, och måste då vara ute efter ekonomisk vinning. Eller?

1 Michel Serres begrepp ”kvasiobjekt” används av Bruno Latour för att beskriva ett objekt som ”agerar”; en entitet som är varken ett ”rent” objekt eller ”rent” subjekt.

Efter kulturradikalismen: Kvasiradikalism

Aktivist, terrorist, galen vetenskapsman, entreprenör: TPB-förövaren har uppenbarligen ”en komplex personlighet”. Bland dessa motstridiga kategorier var det främst spänningen mellan aktivism och entreprenörskap som präglade det juridiska dramat i Stockholms tingsrätt. Under processen försökte åklagarsidan å ena sidan visa att verksamheten organiserats av entreprenörer som handlat i vinstsyfte. I tingsrättens dom framgår att den ekonomiska vinningen inte gått att påvisa, men samtidigt lyfts andra ”entreprenöriella” drag hos de åtalade som en belastande faktor. TPB-grundarna har arbetat som ett team, de har utrett lämpliga organisationsformer, och de har försökt tänka kreativt kring olika inkomstkällor – de har med andra ord praktiserat det som vi idag försöker lära ut till tusentals entreprenörskapsstudenter på landets universitet och högskolor.

Å andra sidan ville åklagarsidan samtidigt visa på TPB-grundarnas politiska motiv. Sådana motiv är ju särskilt komprometterande när de finns i huvudet på personer som kontrollerar en teknologisk lösning (Bit-torrent-tracker) med potential att omstörta hela industrisektorer. Ekonomer och näringslivsföreträdare talar gärna om att det är ”den kreativa förstörelsen” som driver kapitalismen framåt, men uppenbarligen finns det innovationer som är lite *för* omvälvande. Och uppenbarligen är det möjligt att olagligförklara sådana innovationer. Skickliga advokater verkar vara viktiga i sammanhanget: Hur hade industrialismen vecklat upp sig om ”ludditerna” – de arbetare som under det tidiga 1800-talet saboterade de maskiner som underminerade deras ställning – hade haft råd med sådana?

Aktivist-entreprenören utgör ett problem för den ekonomi och det samhälle som vi kallar modernt. Vi blev moderna när vi började separera den objektiva Naturen från all den subjektivitet som präglar människors politiska och kulturella handlande.² Modernitet innebar att började vi se vetenskaplig och teknologisk utveckling såsom någonting som både kan och bör förlöpa som ett objektivt utforskande av Naturens beskaffenhet. Denna objektivitet kan säkras av två principer: Det vetenskapliga utforskandet av naturens väsen skulle ske ”gentlemannalikt”, vilket innebar att vetenskapsmannen iklädde sig rollen som ett avsubjektifierat ”tyst vittne” till den natur som – medelst laboratorieexperiment – uppenbarade sig för mänskligheten.³ På samma sätt skulle tekno-industriell utveckling ske under hägnet av Adam Smiths lika avsubjektifierande ”osynliga hand”: Teknologier får födas in i vår värld om, och endast om, de kan rättfärdigas på ekonomisk-

² Latour, B. (1993) *We have never been modern*. Cambridge, MA.: Harvard University Press.

³ Haraway, D. (1997) *Modest_Witness@Second_Millennium.FemaleMan_Meets_OncoMouse: Feminism and technoscience*. London: Routledge.

instrumentella grunder.

Enligt dessa principer kunde den moderna människan förebygga att vetenskapen inte korrumpades av människans tillkortakommanden: Kulturella föreställningar skulle inte kunna förvanska den objektiva vetenskapliga sanningen om naturen, politiska ambitioner skulle inte kunna vrida den teknologiska utvecklingen åt håll som gynnar särintressen. Kultur hör hemma på museer och teatrar, politik hör hemma i parlament och diskussionsklubbar – teknovetenskapens laboratorier bör hållas så långt ifrån dessa som möjligt.

I denna modernitet måste man alltså välja: Du får vara hur politisk du vill – gå med i partier, demonstrera på första maj, till och med dekonstruera en teateruppsättnings underliggande ideologi – bara du inte låter din politiska strävan utmynna i nya teknologier. Omvänt får du gärna sätta nya teknologier till världen, bara du får denna utveckling att framstå som objektiv och obändig. Så länge du kan säga något i stil med ”naturen visade sig fungera såhär, jag är bara dess budbärare” eller ”marknaden visade sig ha utrymme för denna produkt” så kan ingen klandra dig. Inte heller naturen kan klandras; den kan ju inte ställas inför domstol. Men om du utmanar de hierarkier som både utgör och upprätthåller en given ordning, och kanske öppnat upp för spekulationer om ”politiska” motiv – ja, då är du inte längre ett ”tyst vittne”, utan en skränig förövre. Då är det inte naturen, utan du, som agerat. Och helt plötsligt finns det någon att ställa inför domstol.

Sammanvinnningen av teknologi och aktivism tecknas väl i myten om Prometheus – den figur som enligt den grekiska mytologin stjal elden från gudarna, ger den till människorna, och därefter straffas genom att fjättras vid en klippa. Sammankopplingen av tekno-vetenskapliga framsteg å ena sidan, och maktkritik å den andra, är här påtaglig: De ter sig till och med som olika sidor av samma mynt. Och mycket riktigt, när man på webb-libris gör en titelsökning på ”Prometheus” finner man två relativt nytgivna svenska böcker, som behandlar myten utifrån dessa två vinklar: Nils Uddenbergs *Prometheus och dryaden* bär undertiteln ”Människan, naturen, tekniken, etiken”, medan Harry Järvs *Prometheus eld* berör ”Försvaret mot maktmissbruk från mytisk tid till 1900-talet”.

För Uddenberg står Prometheus som sinnebild för ”den produktiva och manipulerande människan, som utmanar gudarna – i vår tid skulle vi kanske hellre tala om naturlagarna – och får ta konsekvenserna av detta”.⁴ Järv, däremot, beskriver myten som en diskussion kring upprorets vara:

4 Uddenberg, N. (1990) *Prometheus och dryaden: Människan, naturen, tekniken, etiken*. Stockholm: Natur och Kultur, sida 12.

”Prometheusmyten handlade ursprungligen om gudarnas makt. Under de senaste trehundra åren har den blivit en symbol för den moderna, progressiva, teknologiska, antiauktoritära, självständiga, fria människan.”⁵ Utifrån denna premiss går han därefter igenom av hur denna debatt tagit form under de senaste århundradena. Exempelvis diskuterar han hur Goethe tolkar Prometheus-myten:

”Kärnpunkten i Prometheus’ revolutionära avståndstagande från den härskande guden Jupiter/Zeus var också Goethes avståndstagande från en gud som inte representerade vad Goethe ansåg vara föredömligt: den översvallande vilja till skapande och kärlek som finns i naturen, men framförallt i konstnären.”⁶

Järv omnämner även kulturradikalen Brandes lovordade av Goethes Prometheus-dikt: ”Det har aldrig skrivits någon större upprovsdikt ... Den är evig. Var rad är här formad en gång för alla, står som en eldskrift på mänsklighetens natthimmel. Få versrader som skrivits på denna jord kan nämnas vid sidan av den.” Trots denna lovsång kan vi konstatera att den kulturradikalism som Brandes företrädde helt missar att det finns två sidor av Prometheus-myntet. Prometheus var ju inte bara upprovsmakare, han var ju samtidigt en uppfinnare – det var hans modifierande av ”naturen” som gjorde honom så farlig för gudarna. Om Prometheus inte hade låtit sin radikalitet verka utanför de domäner vi idag kallar ”kultur” så hade vi inte diskuterat honom idag.

Kan vi idag tänka oss en radikalism stötar med att hålla sig inom den av modernismen avgränsade ”kulturen”? Finns det en mer anakronistisk föreställning, givet samtida föreställningar kring ”det politiska”? Politik är ju inte alls, som Slavoj Žižek påpekar, inte alls ”det möjligas” konst; ”äkta politik är snarare den diametrala motsatsen, alltså det omöjligas konst – det som förändrar själva parametrarna för vad som anses 'möjligt' i den existerande konstellationen”.⁷ Det är idag svårt att hävda att dessa förskjutningar av det möjliga endast uppkommer genom ”rent” kulturella ingrepp. Tekno-ekonomiska ingrepp, uppkomsten av nya kvasiobjekt, är minst lika potenta. Är inte TPB-dramat, som ju rör sig i gränslandet – i den laglösa krigszonen – mellan natur och kultur, just ett tecken på detta? Den samtida samhällsomvälvaren laddar alltså begreppet ”kvasiradikal” med en ny, positiv mening: Kvasiradikalen taktiserar kring kvasiobjekts tillblivelse, och därmed mobiliserar såväl mänskliga subjekt som naturliga objekt till nya samhälleliga konstellationer.

5 Järv, H. (1998) *Prometheus eld: Försvar mot maktmissbruk från mytisk tid till 1900-talet*. Stockholm: Atlantis, sida 28.

6 Sida 23.

7 Žižek, S. (1999) *The Ticklish Subject*. London: Verso, sida 199.

Efter oppositionen: Anpassning

Repetition, opposition, anpassning. Allt samhällsekonomiskt liv följer denna sekvens, som inleds med en uppfinning. Uppfinningen – ett nytt begär, en ny teknologi, ett nytt danssteg – blåser liv i apparaten genom att repeteras ut i en mångfald av riktningar. Den geometriska expansionen av dessa imitativa strålar möter förr eller senare andra imitativa strålar; repetitioner av tidigare innovationer. Detta moment – oppositionen – kan märkas i flera olika kontexter. Den uppstår i huvudet på konsumenten som inte kan välja mellan kanelbuller eller biscottin, i en tingsrätt som dömer kring fildelning, eller i dansaren som tvekar mellan att repetera samma tur eller slänga in ett nytt move. I oppositionsmomentet kan en innovationssmitta alltså möta hinder för ytterligare repetition. Samtidigt är smittan lömsk: Precis som ett ständigt muterande förkylningsvirus lever den vidare genom anpassning. Dessutom kan bacillen ligga passiv, nedkyld under lång tid, för att sedan aktiviseras när den åter upptäcks. Det finns alltså något irreversibelt i uppfinningsmomentet: En innovation som väl uppstått har alltså en tendens att komma tillbaka: Den fortsätter att existera, att hota med dess ständiga återkomst. En innovation kan inte göras ogjord, den kan endast hållas i schack. Och detta endast genom att *alla* nya uttryck för – *alla* nya repetitioner av – det ständigt muterande viruset *kontinuerligt* möter opposition av mer potenta virus. Är det denna process som inleddes under 00-talet, först i relation till Napster och sedan i relation till TPB?

När Gabriel Tarde ville förklara ekonomiskt liv genom ett belysande exempel skrev han inte om nålproduktion eller bagare, som Adam Smith, utan om bokproduktion.⁸ Visst, en bok kan förstås i termer av arbete och kapital – någon måste skriva, sätta, och trycka boken; någon måste betala för tryckmaskinen och pappret – men då missar man bokens primära ekonomiska funktion. Boken är ju även ett medium för smitta av kunskap, och som sådan kan den vara central för ekonomisk utveckling. Tillblivelsen av själva boken är ju i sin tur beroende av kunskaper, exempelvis om tryckkonst, som spridits via andra böcker. På detta sätt är det kunskapen – inte arbete eller kapital – som är den primära produktiva kraften. Återigen; uppfinningen är det moment som blåser liv i den samhällsekonomiska apparaten. Arbetet är blott den repetition som följer på denna innovation, och skall närmast ses som ett psykologiskt tillstånd av sorg och leda: Tangentknappningsprocessen är mindre glädjefull än förnimmelsen av de ingivelser – oreglerliga och oberäknliga möten av tankesmittor – som vid ordbehandlaren steltnar till text. Kapitalet kan bistå i replikationen av innovationen – ju mer kapital, desto effektivare spridning – men denna förändring är strikt

⁸ Läs mer om Tardes *Psychologie Economique* i Rosalind Williams *Dream Worlds* (1982, University of California Press), Maurizio Lazzaratos *Puissances d'Invention* (2002, Les empêcheurs de penser en rond), och *The Science of Passionate Interests*, av Bruno Latour och Vincent Antonin Lepinay (2010, Prickly Paradigm Press).

kvantitativ, inte kvalitativ. Det kvalitativa brottet sker vid innovationen: Utan uppfinning, inga böcker, och inte heller några tryckpressar, några pennor, eller ens något språk.

För Tarde representerar alltså boken två olika – men samexisterande – typer av kapital, vilka han beskriver i biologiska termer. I ett frö finns det dels en grodd, ”ritningen” för det som senare kommer att blomma ut, och dels den frövita som bistår med näring och energi till denna utblomningsprocess. Grodden representerar alltså det ”bacillkapital” som på många sätt kan liknas med ”kunskapskapital”; på samma sätt kan vi tala om arbete och (real-)kapital som ”frövitekapital”. En bok som inte läses av någon kan sägas representera rent frövitekapital – den är inget mer än formad cellolosa, som kommit till genom mötet av arbete och kapital, och som i bästa fall kan fungera som brevpapper, hushållspapper eller brasved. Med andra ord, boken kan endast användas för att repetera redan existerande uppfinningar. När den börjar läsas får den en helt annan funktion: Bacillen som legat i dvala blir aktiv och mobil, redo för att replikera sig, och eventuellt anpassa sig genom att mutera och ingå i symbios med andra baciller. Först då – när bacillen kan repeteras i andra böcker, i mänskliga sinnen och i nya maskiner – blir boken sant produktiv, först då kan den börja skapa skillnad, och först då kan den bli sant farlig.

Åter till TPB. Kan vi tänka oss existensen av en TPB-bacill? Ja, fast med två förbehåll. För det första skall vi se denna bacill såsom en av flera muterande baciller, i komplex symbios med varandra: Napster-bacillen, nedladdningsbegärs-bacillen, Bit-torrent-bacillen, information-wants-to-be-free-bacillen osv.⁹ Napster-bacillen började replikeras då Napstertjänsten först möjliggjorde repetitionen av en viss typ av kopiering, nedladdningsbegäret repeterar sig alltjämt i en alltmer digitaliserad värld. Alla dessa baciller har alltså haft en fas av replikering, men uppvisar även tecken på anpassning, efter ett oppositionsmoment; Napster-bacillen har muterat och tagit nya former.

För det andra måste vi även tänka TPB-bacillens samverkan med TPB-frövita: De servrar och fiberoptiska kablar, den organisation och de personer, som verkar som värdar åt repetitionen.¹⁰ Just TPB-fallet är ett intressant exempel på bacillens flyktighet, och frövitans soliditet. För Tarde är det just soliditeten – kapaciteten att utgöra ett motstånd, att vara någonting man kan luta sig mot – som utmärker realkapitalet: ”Alla verktyg, både de som används för manuellt och intellektuellt arbete, är substanser i fast tillstånd, och inte i formen av en vätska eller gas... Verktyg och soliditet är två idéer

9 Att prata om *en enskild* och *fix* bacill är alltså missvisande: Det är endast av stilistiska skäl som denna text ändå refererar till bacillen.

10 Här kan vi kort notera att den uppkomna maskinen – frövita plus baciller, servrar plus protokoll – i sig fungerar som en värd åt smittor (i form av datafiler). Lämpligt nog kallas inympningen av en sådan fil att ”seeda”/”fröa”, se Christopher Kullenbergs bidrag till ”Framtidsencyklopedin”, *Glänta*, nr 3, 2008.

så intimt sammankopplade att vi även kan finna detta band inom djur- och växtlivet, över hela zoologiska spektrat. Verktygen för levande varelser är appendix eller förlängningar av varje cell. De är mer eller mindre rörliga och alltid gjorda av material som uppvisar mer eller mindre motstånd”.¹¹ Frövitan är alltså inte bara det värdskap som möjliggör repetitionen av innovationen – den är även de solidifieringar – de avlagringar och stratifieringar – som uppstår då den blir ”besatt” av bacillen.¹²

Detta gör att bacillkapitalet och frövitekapitalet är dömda till olika öden: Den solidifierade frövitan får ta smällen vid oppositionsmomentet; bacillen överlever genom att aldrig förstelnas till en fix formel, och hela tiden anpassa sig runt oppositionen. Det är TPBs servrar som konfiskeras, det är organisationen som upplöses, det är grundare som sätts i fängelse – men bacillerna lever alltså vidare genom anpassning. Nedladdningsbegäret repeteras alltså i våra sinnen, och vidareutvecklingar av olika fildelningsprotokoll pågår alltså. En ny konfiguration bland denna ekologi av smittor kommer säkerligen uppstå, och sannolikt även ett nytt oppositionsmoment där denna konfigurations avlagringar står inför rätta. Och vid denna opposition har komplexet av baciller redan börjat förgrena sig, och rulla ut i nya riktningar.

Kom ihåg vad Goethe skrev i relation till Prometheus-myten: Det finns en översvallande vilja till skapande och kärlek i naturen. Oppositionsmomentet skapar en avvikelse i flödet – Lucretius *clinamen* – vilket öppnar för den anpassningsprocess där kvalitativt nya konstellationer börjar falla på plats. Socialdarwinismen pekar på konkurrensen som central för evolutionen; Tarde framhåller istället, i linje med vår tids neodarwinism, på hur ”samevolution” förlöser kapaciteter hos organismer som hamnat i symbios med varandra.¹³ Det är denna anpassningens kreativitet som talar för en evig återkomst av TPB-bacillen. Den är ju, för att citera Överläkare Bror Gadelius i en av hans mest Bergson-rusiga stunder, ”en ström, som aldrig upphör att kvälla”.¹⁴ Fler domstolsdramer är att vänta.

11 Tarde, G. (1902) *Psychologie Economique*. Paris: Felix Alcan, vol. 1, sid 258-259, citerad i Latour och Lepinay, sid 31-32.

12 Just ordet ”stratifiering” hjälper oss att se varför begreppsparet frövita-bacill inte skall förstås som kropp-själ eller natur-kultur, utan snarare som faktisk-virtuell. Precis som i Deleuze är ett stratum alltid faktiskt, medan den ”bakomliggande” logiken för uppkomsten av avlagringen är virtuell.

13 Se exempelvis Stuart Kauffmans *At Home in the Universe* (1996. Oxford University Press)

14 Gadelius, B. (1927) *Skapande fantasi och sjuka skaldar: Tegnér och Fröding*. Stockholm: Hugo Gebers Förlag.

Efter Affärsmodellen: En ny samhällsteleologi

Uppfinningen är inte bara det som sätter igång sekvensen av repetition, opposition, anpassning. Den har även en förmåga att skapa nya "veck" i samhällsväven, och därmed forma nya kollektiviteter. I "piratdebatten" är detta påtagligt: Ett veck i den politiska mitten har uppstått, och bland annat gjort att autonoma från vänster och libertarianer för höger mötts kring vissa sakpolitiska ståndpunkter. Lägg därtill de gröna som vill bevara det öppna nätets rika fauna, samt de piratpartister som nu faktiskt representerar svenska väljare i Bryssel, och plötsligt kan vi tala om ett embryiskt politiskt subjekt. Inom denna framväxande gruppering finns en känsla för det problematiska i den immaterialrättsliga regimen, en kritik av den moderna ekonomins separation av produktion och konsumtion, och en fallenhet att affirmera Linux-världens "basar" istället för Microsoft-världens "katedral".

I vilken utsträckning kan detta subjekt utveckla en gemensam känsla av "riktning" för samhällsutvecklingen? Kan vi här tala om uppkomsten av en ny "stor berättelse" som harmoniserar våra framtidsdrömmar? Är det så att vår samtid, bortsett från den eventuellt eviga återkomsten av tidigare nämnda baciller, även präglas av formeringen av en ny samhällsteleologi?

Uppfinning och tro är tätt sammanflikade, eftersom mänsklig subjektivitet uppstår genom sömngångaraktiga imitationsbeteenden – inte genom ett tillbakadragande från världen, som i Descartes modell för *cogitot*. Vi är alla, i grund och botten troende, *croyants*: Det finns ingen nykter, rationell, icke-troende individ som kan ställa sig "utanför" eller "över" flödet av tankesmittor. "Samhället är imitation, och imitation är en typ av hypnotism."¹⁵ Denna sömngångaraktiga imitation bör inte, menar Tarde, ses som ett problem, utan som ett imperativ till skapandet av goda modeller; uppfinningar värda att imitera. Både uppfinningen och tron präglas alltså av förmågan att vecka samhällsväven, och ena oss till att ingå i gemensamma projekt. Medborgares begär harmoniseras av tankesmittors repetitioner, oppositioner och anpassningar; Tardes smittontologi hjälper oss alltså förstå även uppkomsten av nya samhällsteleologier.

Om vi tillåter oss att spekulera om en eventuell ny samhällsteleologi, så kan vi först notera en paradox kring den oheliga alliansen mellan autonom vänster och libertariansk höger. Bägge parter må enas om det *etiskt önskvärda* i att driva ekonomin i ovanstående riktning, men det som håller samman alliansen är parternas radikalt motsatta *samhällsontologier*. Från vänsterhåll tror man att

15 Tarde, G. (1900) *Les Lois de l'imitation*. Paris: Félix Alcan, sida 91

det en förändrad immaterialrättslig regim och en upplösning av producent-konsument-separationen kan driva ekonomin till en punkt där kapitalismens mest värdeskapande aktiviteter görs immuna mot kapitalets förmerande av sig själv. Eugene Holland tänker sig denna utveckling i kemiska termer: Den autokatalytiska process som kallas kapitalism kommer att stanna upp, precis som den kemiska reaktion som inte längre får tillgång till katalysatorer.¹⁶ Från högerhåll tror man snarare att samma politiska utveckling kommer att leda till en mer fulländad kapitalism – den *katallaxi* som Friedrich von Hayek diskuterar, just utifrån kemi. Tilliten mellan parterna uppstår alltså i tron på sin egen version av kapitalismkemi, och i förvissningen om att allianspartners version är felaktig. Är det detta som väntar, efter The Pirate Bay: En nyliberal Thelma och en marxist-Louise som håller händer när de accelererar mot avgrunden, i hopp om att deras respektive utopi väntar på andra sidan?

Tarde lämnade själv, genom sin korta sci-fi-novell *Fragment d'histoire future* (i engelsk översättning betitlad *Underground Man*), ett bidrag till denna kommande samhällsteleologi. Tardes berättelse är satt i en framtid där klimatförändringar tvingat mänskligheten att flytta ned i underjordiska tunnlar, och i denna prekära situation har ekonomin ställts om mot att fokusera på estetisk produktion. På detta sätt understryks att det enda sant produktiva är människans samlade uppfinningar – ”mänsklighetens sanna kapital” är ”det samlade intellektuella arvet från det förgångna”.¹⁷ I denna underjord är den fria kulturen allerstädes närvarande, och fritt tillgänglig. Att kopiera och imitera är att visa på mänsklighet, att plagiera gamla mästare är ett tecken på vördnad. Vi befinner oss alltså i en ekonomi baserad på bacillkapitalets potentiella överflöd, snarare än frövitekapitalets begränsande brist.

Eftersom alla medborgare sugits in i detta estetiska liv har de ekonomiska kategorierna modifierats: ”Att producera är en fråga om passion, att konsumera är en fråga om smak.”¹⁸ Med andra ord, produktionen är inte en repetitiv sysselsättning, i vilken arbetaren känner sorg, utan skapandet av uppfinning, styrd av våra estetiska passioner. På samma sätt skall konsumtionen ses i estetiska termer. I Tardes bemärkelse – konsumtion är repetitionen av begär – kan alltså konsumtionen upprätthållas i en värld av begränsat frövitekapital, eftersom begären styrts till intellektuell aktivitet. Tarde är säkerligen överoptimistisk i sina förhoppningar kring att eliminera frövitekapitalets roll i ekonomin – inte minst eftersom boken skrevs i slutet av 1800-talet, innan fossilbränsleberoendet

16 Holland, E. (2006) “Nonlinear historical materialism and postmodern marxism”, *Culture, Theory and Critique*, Vol. 47, No. 2.

17 Tarde, G. (1905) *Underground Man*. London: Duckworth & Co, sida 31.

18 Sida 121.

satte i på allvar. Samtidigt lyckas han, enligt Williams, med att formulera en positiv vision för en framtid av materiellt armod.¹⁹ Intensifiering av uppfinning och estetisk konsumtion överglänser avstannandet av materia-energi-flöden. Universums obändigt tilltagande entropi kan samexistera med ett alltmer raffinerat mänskligt liv, som inrymmer alltmer differentierade kreativa uttryck.

Oavsett klimatförändringstemat finns det en parallellitet mellan Tardes underjordiska framtid och en ny samhällsteleologi som eventuellt växer fram i interferensen mellan ständigt muterande TPB-baciller. Vad skulle krävas för att skapa en värld där bacillkapitalets inneboende överflöd inte stympas; där kopieringen av goda uppfinningar affirmeras? En värld där produktion blivit en fråga om passion, och konsumtion blivit en fråga om smak?

Här behöver vi naturligtvis göra ett rejält språng – från Tardes abstraktionsnivå till frågan om praktisk kulturpolitik. Utopier kring estetiskt liv och fri fildelning punkteras alltför lätt av frågor som ”vem skall betala?” och ”vilken är affärsmodellen?”. Samtidigt är det kanske just sökandet efter Affärsmodellen om verkar hämmande i debatten. Om vi verkligen tror på omställningen till en estetisk ekonomi, med fri spridning och kopiering, så kanske vi bör fråga oss vad som händer om vi slutar se skapandet av ”uppfinningar” inom kulturområdet som just affärer? Ett sådant ifrågasättande är inte nödvändigtvis en appell till att låta uppfinningen ligga i en framtida socialiststats händer, tvärtom: Uppfinnandet av goda tankesmittor väl värda att imitera bör fridlysas från såväl vinstintresse som beskattning.

Denna tanke har lyfts i USA, där bedömare oroar sig för att journalistiska bastioner som *New York Times* och *The New Yorker* graviterar allt närmare konkurs. Så gott som alla parter är överens kring att behovet av högkvalitativ journalistik – inte minst av det tidskrävande grävande slaget. Givet denna situation har bedömare hävdade att dessa verksamheter bör betraktas med samma glasögon som vi betraktat universitetsväsendet i flera hundra år: De skapar är en samhällstjänst som bör organiseras i stiftelseliknande former, så kallade endowments.²⁰ På detta sätt hoppas man säkra såväl allmänintresse som publicistisk autonomi. Med andra ord skall man kunna skapa en “endowment” av en stor summa pengar, och låta denna ligga som en grundplåt för verksamheten. Journalistiken blir autonom från kortsiktiga ägare, eftersom verksamheten stöds av avkastningen. På samma sätt kan affärsdriven bristlogik upphävas; webb-baserad kopiering upphör att vara ett problem. Kruxet är såklart att denna utveckling bara kan komma igång om resandet, och upprätthållandet, av denna kapitalstock underlättas. Frövitekapitalet fryses alltså, till förmån för förmerandet och kopierandet

19 Williams, R. (1982) *Dream Worlds*. Oxford: University of California Press, kapitel nio.

20 Se ”News You Can Endow”, *New York Times*, 27 januari 2009.

av samhällets bacillkapital.

Samma tanke skulle kunna expanderas till andra former av skapande verksamhet: Kan småskaliga musikförlag och kulturtidskrifter säkra sin långsiktiga överlevnad enligt en liknande modell? Vilka lagliga hinder ligger i vägen för en sådan utveckling? Även här ser vi hur en uppfinning har en kapacitet att skapa nya veck och nya kollektiviteter: I debatten kring en dessa lösningar kan vi se hur upphovsrättshavare och upphovsrättskritiker enas – mot de oligopolistiska katedraler inom kulturproduktion som idag tjänar mest pengar på att skapa brist bland kreativa uttryck.

Tre spekulationer, efter *The Pirate Bay*: Kulturradikalism framstår som alltmer anakronistisk i en värld av kvasiradikalism; legal opposition mot fildelning genererar nya, mer anpassade mutationer av TPB-bacillen; ett nytt politiskt subjekt, lett av en ny samhällsteleologi, håller på att formeras. Det är vanskligt att tala om ett ”före” och ett ”efter” i anslutning till TPB. Att situera ett eventuellt ”brott” vid domstolsdramat i Stockholms tingsrätt, eller vid årtalet -99²¹, kan aldrig vara någonting annat än en estetisk fråga. Men – för att återknyta till passagen om repetition och anpassning – det finns något irreversibelt i uppfinningsmomentet. Den lömska bacillen lever och frodas, just nu, i denna bok och i ditt sinne.

Karl Palmås

LICENS: CREATIVE COMMONS ERKÄNNANDE-ICKEKOMMERSIELL-DELALIKA 2.5

21 Se mitt bidrag till *Gläntas* Framtidsencyklopedi (citerad ovan), och essä i *Abstract Hactivism: The making of a hacker culture* (2006, OpenMute).